

випас худоби, заготівлю лікарської сировини, зривання квітучих рослин, будівництво на території заповідника.

6. Залучити студентів та учнів шкіл, громадськість до пропаганди охорони унікальної флори заповідної території.

7. Активізувати пропаганду охорони рідкісних рослин через пресу, радіо, телебачення, лекції, бесіди.

8. Підтримати діяльність Кременецького ботанічного саду по створенню банку рідкісних видів [1].

Національний природний парк «Кременецькі гори» має стати базою генофонду рідкісних рослин для поширення їх у ботанічні сади, заповідники, заказники України і світу.

Список використаних джерел:

1. Лисова Н.О. Роль природно-заповідних територій в формування сучасної особистості / Н.О. Лисова // *Scientific letters of Academic Society of Michal Baludabsky, Academic Society of Michal Baludabsky*. – 2016. – №4. – р. 72-75
2. Мельник В. И. Редкие виды флоры равнинных лесов Украины / В. И. Мельник. – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 212 с.
3. Стойко С. М. Системи охорони природи у верхів'ї басейну Дністра / С. М. Стойко. – Львів: Меркатор, 2004. – 56с.

УДК 911.9:(332.6+71)

ЕЛЕМЕНТИ ЕКОМЕРЕЖІ ЯК ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ТА ЇХ ВРАХУВАННЯ ПРИ НОРМАТИВНІЙ ГРОШОВІЙ ОЦІНЦІ ЗЕМЕЛЬ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

О. М. Патиченко

12122014@ukr.net

*Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Державне підприємство Український державний
науково-дослідний інститут проектування міст «Діпромісто»
імені Ю.М.Білокозя, м. Київ, Україна.*

На сучасному етапі розвитку суспільства одним з важливих об'єктів дослідження виступають урбосистеми. Важливим завданням планування сталого розвитку територій в географічних дослідженнях є оцінювання екологічної ситуації. Актуальним є завдання моніторингу екологічного стану міст та врахування отриманої інформації при нормативній грошовій оцінці земель населених пунктів. На даний час одним з основних принципів забезпечення збалансованого розвитку

міських поселень є збереження у місті та навколо нього осередків ландшафтного і біотичного різноманіття.

У 80-х роках ХХ століття виникла необхідність спрямування міжнародних зусиль у напрямку збереження та відновлення природних ландшафтів Європи. Для реалізації методологічних підходів до вирішення цієї проблеми у 1979 р. Радою Європи підготовлена і в 1982 році вступила в силу Бернська Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі [15] (далі Бернська Конвенція). Бернська Конвенція була ратифікована Верховною Радою України 29 жовтня 1996 року [3]. На виконання положень Бернської конвенції розпочато масштабні світові проекти зі створення Загальноєвропейської екологічної мережі – «НАТУРА-2000» (англ. «NATURA-2000») і «Смарагдова мережа Європи» (англ. Emerald Network Europe). «Смарагдова мережа Європи», як і «НАТУРА-2000», складаються з територій особливого природоохоронного значення (англ. – Areas of Special Conservation Interest). Природоохоронні території «НАТУРА-2000» і «Смарагдової мережі» є основними компонентами Загальноєвропейської екологічної мережі [2, 4, 5, 9, 14].

Підґрунтям формування законодавчої бази національної екологічної мережі України став прийнятий у 2004 р. Закон України «Про екологічну мережу України» [8]. Законом визначено, що екологічна мережа є територіально цілісною системою природоохоронних територій. Цим Законом було передбачено на державному рівні розроблення Зведеної схеми формування екологічної мережі, яка є складовою частиною Генеральної схеми планування території України і затверджується Верховною Радою України, відповідно має статус нормативно-правового акту та визначає на національному рівні пріоритети і концептуальні основи формування, збереження та невиснажливого використання екомережі України [8].

Національна екологічна мережа України є складовою проекту «Смарагдова мережа Європи». Вона спрямована на створення на території держав, які є Договірними Сторонами Бернської Конвенції мережі території особливого природоохоронного значення, так званих Смарагдових об'єктів, в яких забезпечено охорону дикої флори, дикої фауни та природних середовищ їх існування (особливо це стосується видів, яким загрожує зникнення, вразливих видів, у тому числі ендемічних).

Смарагдові об'єкти – це такі території, на яких мешкають або перебувають тимчасово види тварин та розташовані оселища

(біотопи), що охороняються Бернською конвенцією та відповідають умовам, викладеним у Рекомендації №16 [16], щоб територія могла отримати статус Смарагдового об'єкта.

Загальнодержавний екологічний каркас має ієрархічну структуру: каркас загальнодержавного рівня, каркаси регіонального та місцевого рівня. В основу формування екологічного каркасу України покладені опорні елементи національної екологічної мережі (екологічні ядра, екологічні коридори, буферні зони). Формування екологічної мережі на державному рівні узгоджується з регіональними та місцевими схемами формування екомережі. Ці схеми розробляються та затверджуються на основі проектної документації з урахуванням державних, громадських і приватних інтересів, визначення перспективних напрямів забезпечення збереження та невиснажливого використання цінних ландшафтів та інших природних комплексів, об'єктів і територій [2].

І в Генеральній схемі України [1], і у схемах територіального розвитку областей екологічному каркасу відведена провідна роль при розподілі території країни та областей за основними видами та режимами їх використання [11, 14]. В ідеалі екологічний каркас не повинен територіально співпадати з елементами каркасу розселення [11, 13]. Але в ряді випадків система розселення історично склалася так, що її центри тяжіють до тих же природних ландшафтів, що й елементи екологічного каркасу. Це накладає на використання цих територій відповідні обмеження та вимоги, спрямовані на зменшення на них антропогенного навантаження. У структурі просторової моделі Волинської області визначено та враховано зовнішні і внутрішні фактори формування екологічної мережі [11].

Спрямування державної політики на покращення екологічних умов проживання людей підтверджується створенням механізмів відрахування частини доходів на охорону природи. Стимулюванням раціонального використання природоохоронних територій є і вартість цих земельних ділянок, яка для земель населених пунктів визначається Нормативною грошовою оцінкою земель населених пунктів (далі – НГО) [7].

Диференціація вартості природоохоронних територій в межах населених пунктів України відбувається під впливом прояву природно-ландшафтних локальних факторів НГО, які визначені у Порядку нормативної грошової оцінки земель населених пунктів (далі – Порядок) [Дод.7., 7]. Перелік цих локальних факторів встановлено

на підставі статей 61-63 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» де зазначено, що природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні це – природно-заповідний фонд України; курортні та лікувально-оздоровчі зони; рекреаційні території.

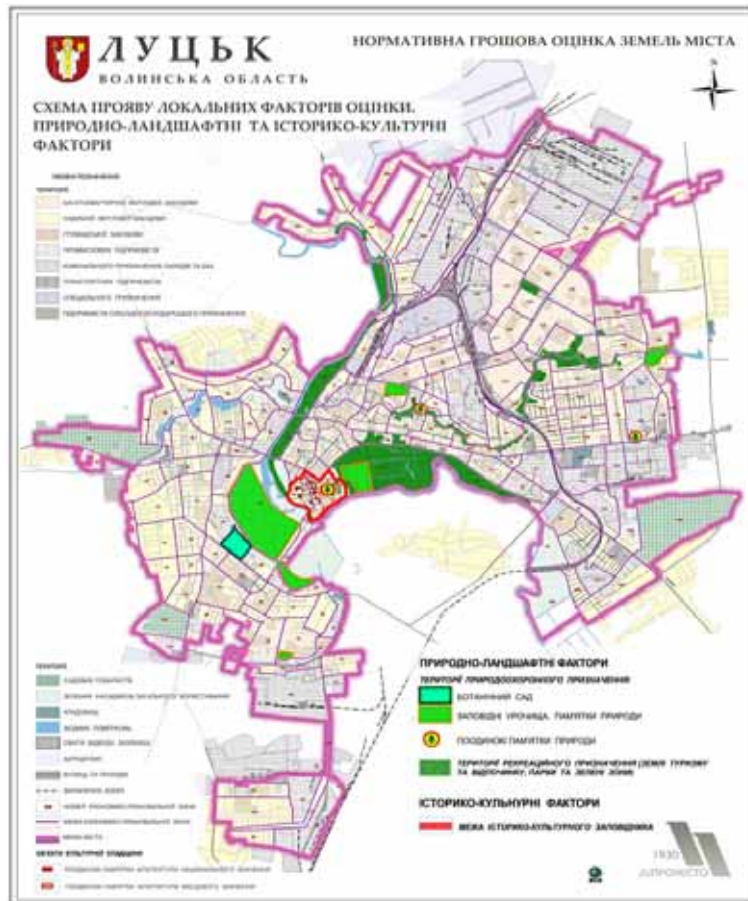
Прояв групи природно-ландшафтних локальних факторів визначається на основі затвердженої схеми «Плану існуючого використання території» генерального плану населеного пункту. Розповсюджуються локальні фактори цієї рентиутворювальної групи на всю територію земельної ділянки. Тому коефіцієнти їх прояву повинні мати фіксовані значення – максимальні з наведених для них у Порядку діапазонів значень [6].

Локальні фактори природно-ландшафтної групи мають однаковий вплив на формування вартості земельних ділянок різного функціонального та цільового призначення.

Варто звернути увагу, що у Порядку природно-ландшафтні фактори викладено з деякою розбіжністю до формулювання вказаних статей Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Для узгодженості нормативної бази НГО із діючим законодавством та з урахуванням особливостей їх прояву пропонуємо викласти у Порядку перелік природно-ландшафтних локальних факторів у наступній редакції: «місцезнаходження земельної ділянки в межах територій природно-заповідного фонду – 1,10; місцезнаходження земельної ділянки в межах території оздоровчого призначення (*курортних, лікувально-оздоровчих територій* та округів санітарної охорони) – 1,10; місцезнаходження земельної ділянки в межах території рекреаційного призначення (земель туризму та відпочинку, парків та зелених зон, пляжів) – 1,10». Локальні фактори оцінки є тематичною інформацією НГО, формуються в державній системі координат і заносяться до бази даних державного земельного кадастру [10].

Від локальних факторів природно-ландшафтної групи встановлюється прояв функціонально-планувального фактору «місцезнаходження земельної ділянки в зоні пішохідної доступності до національних, зоологічних та дендрологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, ботанічних садів, заказників, заповідних урочищ, пам'яток природи, курортів, парків, лісопарків, лісів, зелених зон, пляжів». У Порядку варто зазначити, що цей локальний фактор застосовується тільки до земельних ділянок, які

знаходяться в пішохідній доступності до перерахованих об'єктів природоохоронного призначення; фактор не застосовується до територій та об'єктів природоохоронного призначення». На рис. 1 зображено території та об'єкти природоохоронного призначення, які розташовані в межах м. Луцьк і вартість яких визначається під впливом прояву природно-ландшафтних факторів НГО.

Рис. 1. Схема розташування територій та об'єктів природоохоронного призначення в межах м. Луцька Волинської області. Нормативна грошова оцінка земель міста. (ДП «ДПРОМІСТО», Київ, 2015р.) [12]

Висновки: природоохоронні території в межах населених пунктів України є об'єктами оподаткування. Їх вартість встановлюється на основі нормативної грошової оцінки земель населених пунктів під впливом прояву природно-ландшафтних локальних факторів НГО.

Список використаних джерел:

1. Генеральна схема планування території України. – К.: ДП «ДІПРОМІСТО», 2000. – 114 с.
2. Кагало О.О. Розбудова екологічної мережі : принципи, проблеми, перспективи : [Текст] / О.О. Кагало // Наукові основи збереження біотичної різноманітності : зб. матеріалів дев'ятої наукової конференції молодих учених (м. Львів, 1–2 жовтня 2009 р.). – Львів : Ін-т екології Карпат НАН України, 2009. – С. 10–13.
3. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі, Конвенція, Міжнародний документ від 19.09.1979 [Електронний ресурс] / – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_032. – 23.03.2017.
4. Литовка В. Смарагдова мережа – екологічна євроінтеграція України / Володимир Литовка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://noosfera.org.ua/files/x3.docx>
5. Олеценко А.В. Сучасні міжнародні та національні підходи до реалізації загальнометодологічної концепції екологічної мережі / А.В. Олеценко // Фізична географія та геоморфологія. . – К.: ВГЛ Обрії. – 2012 —Вип. 4 (68). — С. 19-31.
6. Патиченко О.М. Регіональний та локальний рівні формування земельної ренти в нормативній грошовій оцінці земель населених пунктів / О.М.Патиченко // Природа Західного Полісся та прилеглих територій: Зб. наук. пр., Луцьк – 2016 – №13. – С. 55-69
7. Порядок нормативної грошової оцінки земель населених пунктів. [Електронний ресурс] / Наказ Мінагрополітики України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1647-16/page>.
8. Про екологічну мережу України: Закон України від 18.11.2012р. за №1864-ІУ [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 45. – Ст. 502. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/екологічну%20мережу%20україни>. – 23.03.2017.
9. Смарагдова мережа в Україні // Під ред. Л.Д.Проценка. – К.: Хімджест, 2011.
10. Структура електронного документу про нормативну грошову оцінку земель населених пунктів. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Центру державного земельного кадастру. – Режим доступу до документу: <http://www.dzk.gov.ua/images/downloads/mosv/structura.pdf>
11. Схема планування території Волинської області : [Текст] / [Містобудівна проектна документація]. – К.: ДП «ДІПРОМІСТО», 2010. – Том 1, Книга 2. – 133 с.
12. Технічна документація з нормативної грошової оцінки земель м.Луцьк [Текст] / [Технічна документація]. – К.: ДП «ДІПРОМІСТО», 2015. – 217 с.
13. Устінова І.І. Екологічна безпека сталого розвитку // Екологічна безпека: проблеми і шляхи вирішення (Матер. II Міжн. наук-практ. конф.). – Харків, УкрНДІ екологічних проблем. – 2006. – С.126-131.
14. Царик Л.П. Географічні засади формування і розвитку природоохоронних систем Поділля: концептуальні підходи, практична реалізація : [Текст] / Л.П. Царик – Тернопіль: Видавн. відділ ТНПУ, 2009. – 320 с.

15. *Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Bern Convention)* [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Ради Європи. – Режим доступу: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/104.htm>. – 23.03.2016.

16. *On areas of special conservation interest : Recommendation №16 (1989) of the standing committee on areas of special conservation interest. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats – Standing Committee* [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Ради Європи. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1485727&Site=DG4-%20Nature&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true> – 23.03.2017.

УДК 330.15:91 (477.84)

**ОПТИМІЗАЦІЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
(ПРП) ТЕРИТОРІЇ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
(НА ПРИКЛАДІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

І. Ю. Чеболда,

Chebolda1@gmail.com

І. Г. Каплун

kaplun67@ua.ru

*Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

У процесі формування системи сталого розвитку важливе значення має вибір ефективної системи ресурсовикористання. В широкому розумінні сталий розвиток включає крім екологічної (природної) сталості ще і економічну, соціальну, демографічну, технологічну та інші рівні сталості. Не гармонійне поєднання цих сталих спричиняє в кінцевому рахунку системну кризу. Все більш актуальними стають прикладні дослідження у пошуку шляхів оптимізації природно-ресурсного потенціалу держави та окремих її регіонів.

А. Г. Исаченком, а згодом В. І. Галицьким розроблені методологічні основи комплексної оптимізації природного середовища. Рациональне природокористування розглядається як гармонійна взаємодія суспільства і природи, яка забезпечує ефективне комплексне використання, відтворення і охорону природного ресурсного потенціалу [1]. Щодо поняття «оптимізація», то в науковій літературі стосовно проблем взаємодії природи і суспільства сформувався різноманітні погляди. Одні автори пов'язують оптимізацію з проблемою створення загальної системи оптимального